

Critèria, l'espai web de correcció de l'IEC

Josep M. Mestres

Cap del Servei de Correcció Lingüística

Sílvia López

Responsable de la Unitat de Correcció
del Servei Editorial

L'espai web Critèria —obert al públic des d'avui, dia 3 de juliol de 2014— recull les eines en línia de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) per a la traducció i la correcció de textos amb vista a l'edició de les seves publicacions. El nom prové de la paraula homògrafa llatina que significa 'criteris' —que és del que sempre parlem quan ens volem referir a l'homogeneïtat ortotipogràfica i d'estil dels textos—, però catalanitzada ortogràficament mitjançant l'accent damunt la *e* per a evitar pronunciacions errònies.

El Servei de Correcció Lingüística (SCL) i la Unitat de Correcció del Servei Editorial (UCE) de l'Institut d'Estudis Catalans treballem amb la voluntat de ser el referent en aquest àmbit als països de llengua catalana. Des del 1992, any en què l'Institut d'Estudis Catalans va començar a disposar, d'una manera sistemàtica, de col·laboradors externs per a la correcció i la traducció dels textos que publica aquesta institució, es va veure la necessitat d'establir uns criteris per a homogeneïtzar les publicacions de l'IEC i assegurar la qualitat lingüística i tipogràfica que havien de tenir. Així és com es van començar a recollir orientacions per a la composició, la traducció i la correcció dels textos que s'havien de publicar. En aquell moment, el que aleshores s'anomenava *Servei de Correcció* depenia de la Secretaria General de l'IEC, que era dirigida per Joaquim Rafel, membre de la Secció Filològica.

L'espai web Critèria (<http://criteria.espais.iec.cat>) és, doncs, la continuació dels reculls de criteris que els serveis de correcció que s'han anat succeint a l'IEC han elaborat des de l'any 1992 (figura 1). Ultra les diverses edicions en paper dels criteris, hi ha un precedent digital, que és la pàgina web de què vam disposar durant els anys 2003 i 2004; encara es pot consultar a l'adreça <http://www.iecat.net/institucio/presidencia/OCAL> i els

critèris de correcció es troben a la pàgina <http://www.iecat.net/institucio/presidencia/ocal/criteris/indexcriteris.htm>. D'aquests reculls en paper, el més important al llarg del temps ha estat el titulat *Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17×24 cm de format (quart perllongat)*, el qual ha arribat a tenir dotze versions (en actualitzacions successives) entre el 1994 i el 2002. L'últim recull editat en paper ha estat el titulat *Criteris i altres materials per a la correcció i l'edició de textos a l'Institut d'Estudis Catalans (2006)*, que no es va poder difondre amb normalitat.¹

FIGURA 1. Sílvia López i Josep M. Mestres en la presentació de l'espai web *Critèria*.

Les orientacions i les propostes que conté aquest espai web tracten de temes que no depenen estrictament —o únicament— de la normativa lingüística, com són els usos de majúscules i minúscules o la traducció de noms propis a altres llengües. Cal advertir, doncs, que, en principi, no es tracta de criteris normatius preparats ni avalats per la Secció Filològica, ja que tant els treballs propis d'aquesta Secció —que no permetrien atendre les consultes constants dels correctors interns i externs de l'IEC— com les urgències habituals en l'edició de publicacions fan que s'hagin

1. Tots aquests reculls de criteris estan dipositats a l'Arxiu de l'IEC, incloent-hi una còpia impresa i relligada dels documents de la pàgina web de l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL) dels anys 2003-2004.

d'adoptar solucions provisionals que, si escau, són rectificades immediatament en el cas que es produeixi un acord normatiu que les modifiqui.

És també un espai en construcció que s'anirà enriquint amb noves incorporacions. Així, el fet que estigui en línia trenca la limitació d'extensió que hi havia en les edicions en paper i en facilita l'actualització, a més de la difusió i de la possibilitat de fer servir aparells tecnològics diferents (ordinador de sobretaula, ordinador portàtil i tauleta gràfica) per a consultar-ne el contingut.

Pel que fa a la preparació d'aquest espai web, els dos serveis de correcció hi vam començar a treballar fa dos anys, juntament amb Santiago Muxach, cap del Servei de Recursos Digitals de l'IEC, amb el permís del president de la Secció Filològica en aquell moment, Isidor Marí, el qual va revisar la llista de tots els documents que hi havia en l'edició del 2006 dels *criteris*. . . i va demanar que en sotmetéssim deu al vistiplau de la Secció Filològica, ja que llur contingut podria tenir una relació més estreta amb la normativa lingüística establerta. La situació en què es troba cada document, si ha rebut el vistiplau de la Secció Filològica o si està pendent d'aprovació, apareix consignada al davantal de presentació de cada entrada.

En aquests moments, dos d'aquests documents ja han rebut el vistiplau de la Secció (*Regles d'ús de les majúscules i les minúscules* i *La traducció de noms propis a altres llengües en les publicacions de l'IEC*, ambdós del 15 de febrer de 2013) i vuit més esperen el seu torn (*La redacció i la correcció d'índexs i llistes ordenats alfabèticament*, *Les notacions horàries en català central*, *La redacció de les instruccions en les pàgines web i en els programaris en general*, *Sobre l'apostrofació de l'article femení singular davant les lletres i els noms de lletres d'altres alfabetes*, *Els noms científics dels éssers vius*, *Noms àrabs transcrits i transliterats al català*, *Noms propis russos i ucraïnesos transcrits i transliterats al català* i *Noms propis de la regió dels Balcans amb transcripció fonètica*).²

2. Fins al 30 de setembre de 2015, tres documents més han rebut el vistiplau de la Secció Filològica: *La redacció de les instruccions en les pàgines web i en els programaris en general* (17 d'abril de 2015), *Sobre l'apostrofació de l'article femení singular i la preposició de davant les lletres i els noms de lletra* (títol definitiu del document *Sobre l'apostrofació de l'article femení singular davant les lletres i els noms de lletres d'altres alfabetes*; 17 d'abril de 2015) i *Les notacions horàries en els textos de l'IEC* (títol definitiu del document *Les notacions horàries en català central*; 18 de setembre de 2015).

1. Estructura de l'espai web

L'espai Crítèria està subjecte a una llicència pública Creative Commons i està dividit en dos grans blocs: l'espai web obert i la intranet dels col·laboradors. El bloc d'accés obert consta dels elements següents (figura 2):

FIGURA 2. Pantalla de presentació de l'espai web Crítèria.

— vuit pàgines o pestanyes («Salutació inicial», «Presentació», «Crèdits», «Contacte», «Notícies», «Arxiu històric», «Alta de col·laboradors» i «Intranet dels col·laboradors», l'última de les quals enllaça amb l'altre gran bloc de criteris damunt esmentats);³

— nou categories principals numerades («La redacció i la disposició general del text», «Crítèris per a la redacció i la correcció de pàgines web», «Crítèris ortotipogràfics», «Les referències bibliogràfiques», «Qüestions de lèxic i onomàstica»,

3. A 31 de juliol de 2015 hi ha una pàgina més, ja que s'hi ha afegit el formulari de subscripció al butlletí *Notícies* de Crítèria.

«Criteris generals de les col·leccions de l'IEC: *Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17×24 cm de format (quart perllongat)*», «Publicacions relacionades amb la correcció i l'edició de textos», «Enllaços a obres de consulta en línia» i «Activitats formatives»,⁴ i

— vuitanta-set entrades de criteris en total (més dues de previstes, relacionades justament amb el IV Seminari de Correcció de Textos, i tretze de corresponents a la pàgina i categoria «Notícies»).⁵

D'altra banda, la intranet de Crítèria consta dels elements següents (figura 3):

FIGURA 3. Aparència de la intranet de Crítèria, destinada als col·laboradors externs.

4. Com podem veure en la figura 2, a 31 de juliol de 2015 hi ha dotze categories principals, tres de les quals no porten numeració: «1. La redacció i la disposició general del text», «2. Criteris per a la redacció i la correcció de pàgines web», «3. Criteris ortotipogràfics», «4. Les referències bibliogràfiques», «5. Qüestions de lèxic i onomàstica», «6. Criteris generals de les col·leccions de l'IEC: *Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17×24 cm de format (quart perllongat)*», «7. Publicacions relacionades amb la correcció i l'edició de textos», «8. Obres de consulta per a la traducció i la correcció de textos», «9. Activitats formatives», «Arxiu històric», «Documents elaborats i aprovats per la Secció Filològica» i «Notícies».

5. A 31 de juliol de 2015 hi ha cent entrades de criteris (amb el 83,6 % enllestit) i s'hi han arribat a penjar fins a vint-i-quatre notícies, agrupades en dos anys.

- dues pàgines o pestanyes («Introducció» i «Arxiu històric de la intranet»);
- dues categories principals numerades («Criteris per a la intervenció dels correctors i traductors» i «Criteris específics de col·leccions de monografies, d'obres individuals i de publicacions periòdiques»),⁶ i
- vint entrades de criteris en total.⁷

Per a poder accedir a la intranet cal fer servir un nom d'usuari i una contrasenya, perquè considerem que la informació que conté només interessa els col·laboradors dels serveis de correcció de l'IEC. No es tracta d'una qüestió de confidencialitat dels documents, sinó que obeeix a la voluntat de no barrejar els criteris generals de correcció i de traducció, que poden tenir un interès general per als professionals de la correcció, amb els documents que contenen criteris específics de monografies, col·leccions i publicacions periòdiques de l'Institut, els quals de vegades podrien semblar contradictoris en algun aspecte en relació amb els criteris de l'espai web obert.

2. L'espai obert de Creràia

La part de Creràia que és d'accés lliure està formada per nou categories numerades, cadascuna de les quals es dedica a un tema concret i que desenvoluparem amb més o menys profunditat en aquest text.⁸

6. A 31 de juliol de 2015 hi ha tres categories principals: «Arxiu històric de la intranet» (sense numerar), «IN-1. Criteris per a la intervenció dels correctors i traductors» i «IN-2. Criteris específics de col·leccions de monografies, d'obres individuals i de publicacions periòdiques».

7. A 31 de juliol de 2015 hi ha vint-i-quatre entrades en total.

8. A començament del 2015 s'ha afegit una nova categoria sense numerar («Documents elaborats i aprovats per la Secció Filològica») que inclou textos que no han estat redactats ni proposats pels serveis de correcció de l'IEC. De moment, hi figuren documents relatius a la transcripció fonètica i a la toponímia, dels quals destaquen l'adaptació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional, abans inserida en la categoria de criteris ortotipogràfics, així com la llista de noms i gentilicis dels països del món. També està previst que s'hi incorporaran uns criteris de transcripció i normalització toponímiques de les Illes Balears, preparats des de fa mesos, quan seran aprovats definitivament per la Secció Filològica.

2.1. La redacció i la disposició general del text

En la categoria 1 trobem tres epígrafs essencials: «Recomanacions per a la preparació d'originals que s'han de presentar perquè siguin editats», «La disposició de parts específiques del text» i «Altres aspectes de disposició i ordenació del text». Comentarem, a tall d'exemple i per no allargar-nos gaire, els tres documents corresponents al primer epígraf.

En primer lloc, es presenta el document *Criteris i requisits de presentació d'originals al Servei Editorial de l'IEC*, que ha estat elaborat pel Servei Editorial de l'IEC i fou aprovat pel Consell Permanent el maig del 2011. Recull els requisits que hauria de complir un original per a iniciar el procés editorial.

Ha de ser un original complet, a excepció de les publicacions periòdiques, que es poden lliurar en dues tongades, i evidentment, s'han de lliurar les versions definitives dels originals. Des del principi, cal conèixer totes les parts que ha de tenir l'obra; per això, cal que hi hagi una taula o sumari i que s'expliciti si hi falta alguna part que ens arribarà posteriorment, com ara índexs, llistes d'abreviacions, annexos, etc. També cal comunicar si hi ha cap text en una altra llengua que no sigui el català o l'espanyol, perquè en aquests casos també caldrà corregir o traduir els textos, segons les instruccions de l'autor o autora.

Pel que fa als requisits formals, es demana que l'original es lliuri en paper i en suport digital. Cada unitat del Servei Editorial (Unitat de Correcció, Unitat de Producció i Unitat de Distribució), a més a més, demana uns requisits específics que també s'expliciten en aquest document.

En relació amb la gestió de la publicació, a l'inici del procés el Servei Editorial demana als autors algunes informacions, com ara una sinopsi de l'obra, és a dir, un breu resum del contingut, els destinataris, els objectius, etc., que es podrà fer servir per a elaborar el text de la contracoberta, si s'escau, o per a difondre i promoure la publicació de l'obra. També cal consignar les dades dels responsables de la publicació, ja sigui com a autors, curadors o persones de contacte. D'altra banda, també cal saber si hi ha altres col·laboracions en la publicació de l'obra o si hi ha previst algun conveni o contracte amb alguna altra institució o editorial. A més a més, en el moment de lliurar l'original cal que es comuniqui si la publicació està subjecta a algun calendari específic, per tal de planificar la feina. Caldrà també establir el tiratge de l'obra i si la publicació o part de la publicació es pot fer en edició electrònica (una part en paper i una altra part en format digital).

Cal saber totes aquestes qüestions des d'un bon principi, d'una banda, per a comprendre les característiques i especificitats de l'obra i, de l'altra, per a elaborar un

pressupost acurat de l'edició de la publicació. En aquest document hi ha explicats amb més detall tots els criteris i els requisits que es demanen quan es lliura un original al Servei Editorial (figura 4).

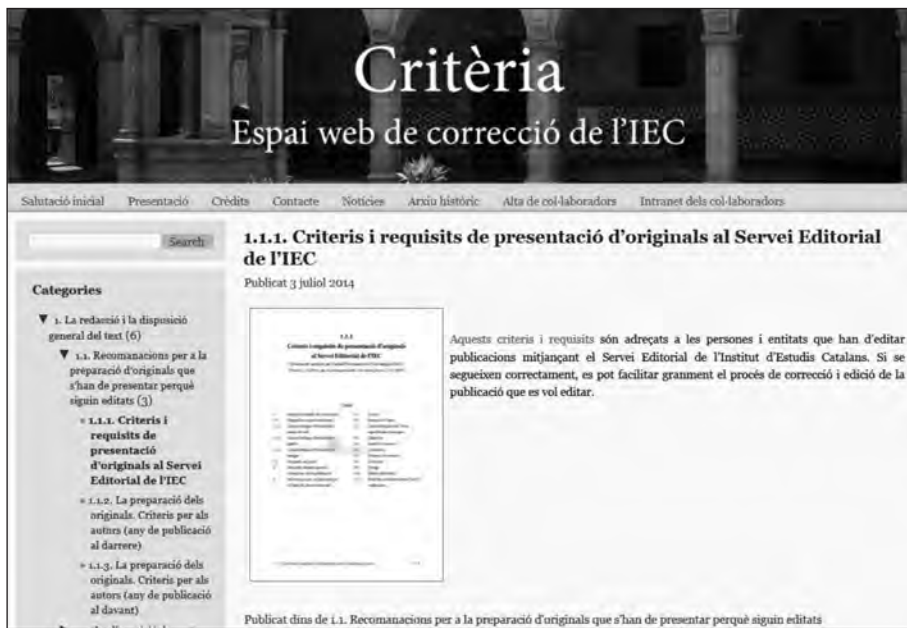

FIGURA 4. Aparença del davantal de presentació del document *Criteris i requisits de presentació d'originals al Servei Editorial*.

Els dos documents següents, *La preparació dels originals. Criteris per als autors (any d'edició al darrere)* i *La preparació dels originals. Criteris per als autors (any d'edició al davant)*, són una actualització de l'antic document que recollien els *Criteris...*, que es titulava «Criteris de presentació dels originals».

Aquests documents van adreçats als autors amb la finalitat que apliquin els criteris que s'hi recullen abans de començar l'obra per tal de simplificar i facilitar les tasques posteriors de revisió lingüística i d'edició. S'hi apleguen criteris relatius a l'àmbit pròpiament de la correcció, alguns dels quals també es troben en el document més general elaborat pel Servei Editorial.

La segona subcategoria de «La redacció i la disposició general del text» és «La disposició de parts específiques del text», que conté dos documents relatius al tracta-

ment de les il·lustracions (que està pendent de redacció) i als qüestionaris d'opció múltiple, respectivament.

La tercera subcategoria, «Altres aspectes de disposició i ordenació del text», encara és buida, ja que el document que hi ha d'haver, sobre la redacció i la correcció d'índexs i llistes ordenats alfabèticament, s'ha de revisar i completar pel que fa a la redacció i encara haurà de rebre el vistiplau de la Secció Filològica.

2.2. *Criteris per a la redacció i la correcció de pàgines web*

Els criteris per a la redacció i la correcció de pàgines web i dels programaris en general que hi ha penjats es corresponen amb una versió provisional provinent de l'última edició del recull titulat *Criteris...* (gener del 2006). Aquesta versió s'actualitzarà quan el document disposi del vistiplau de la Secció Filològica i tan aviat com sigui possible.⁹

Aquest document conté les orientacions necessàries per a la redacció i la traducció de les instruccions que intercanvien la persona i la màquina en el treball quotidià amb ordinador, incloent-hi els missatges més habituals que s'empren en les pàgines web. És especialment interessant el criteri que fa referència al tractament que es fa servir segons la direccionalitat de les ordres entre els usuaris i la màquina: els usuaris s'adrecen a la màquina en segona persona de l'imperatiu (*imprimeix*); en canvi, si la màquina es dirigeix als usuaris, ho fa en plural, perquè no s'adreça a cap persona en concret, forma que, d'altra banda, coincideix amb el tractament de *vós* que utilitzem en la redacció de textos formals.

2.3. *Criteris ortotipogràfics*

Aquesta categoria conté, classificats en dues subcategories («Eines i criteris ortotipogràfics en general» i «Abreviacions»), set documents relatius al tractament ortotipogràfic de diversos aspectes de redacció i correcció.¹⁰

9. Posteriorment, se n'ha penjat la versió definitiva el 8 de juny de 2015, després d'haver rebut el vistiplau de la Secció Filològica.

10. Posteriorment, el 20 d'abril de 2015 s'ha publicat en la primera subcategoria, amb el vistiplau de la Secció Filològica, el document sobre l'apostrofació de l'article femení singular i la preposició *de* davant les lletres i els noms de lletra.

2.3.1. El tipòmetre de l'Institut d'Estudis Catalans

L'Institut d'Estudis Catalans va publicar el tipòmetre l'any 2002, que es pot adquirir exclusivament a la llibreria d'aquesta institució o per Internet mitjançant el Portal de Publicacions de l'IEC. En la revisió tipogràfica de les proves d'impremta de les obres que publica l'Institut d'Estudis Catalans, cal utilitzar-lo per a fer diverses comprovacions relacionades amb els cossos, els interlineats, els gruixos de filet i la disposició general de la caixa del text.

Aquest conjunt de regles i escales, que té per unitats de mesurament principals el punt de l'escala Didot per als interlineats i els gruixos de filet (1 punt = 0,376 mm; 1 cícero = 12 punts) i el punt de l'escala Berthold per als cossos de lletra (1 punt = 0,255 mm), permet garantir l'exactitud i la qualitat tipogràfica de l'obra.

El tipòmetre va acompanyat d'un tríptic explicatiu on es descriuen, sintèticament, les característiques més importants i les instruccions d'ús d'aquesta eina. Al dors del tríptic, es poden llegir les mateixes explicacions en espanyol.

2.3.2. Les regles d'ús de les majúscules i les minúscules

L'origen d'aquest document és la proposta d'ús de les inicials que s'han de compondre en majúscula que va presentar l'any 1993 l'aleshores Servei de Correcció a la Secció Filològica amb vista a la redacció del *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC). Un cop aprovats aquests criteris per la Secció Filològica i publicat el DIEC, es van aplicar per extensió a tots els textos de l'Institut. Aquest document ha crescut considerablement des de llavors, amb exemples extrets dels casos més interessants que els serveis de correcció de l'IEC han trobat dia a dia i han recollit al llarg d'aquests anys.

La versió actual va rebre el vistiplau de la Secció Filològica l'any 2013 i, posteriorment, l'Oficina d'Onomàstica d'aquesta Secció hi ha fet unes quantes observacions que han estat recollides en el document que teniu a la vostra disposició a l'espai web *Critèria*.

Pel que fa al contingut, el document s'ha anat ampliant, i es continua ampliant i modificant permanentment quan cal. Per exemple, en els criteris d'ús de les majúscules i les minúscules s'han afegit epígrafs nous, com ara la «Classificació internacional dels sòls» i els «Règims d'humitat i temperatura dels sòls», que es van haver d'establir arran de la correcció d'uns originals que van passar pel Servei de Correcció Lingüística; i també ha calgut modificar altres epígrafs, com ara el de «Signes del

zodiàc», que ara s'han d'escriure amb la inicial en caixa alta (*Àries, Taure, Escorpió...*), arran d'una modificació introduïda en una actualització de la segona edició del DIEC en línia el febrer del 2013. Així, diem «la meva neboda és àries», però «pertany al signe zodiacal d'Àries».

Un altre exemple de canvi de criteri està relacionat amb els «Accidents i llocs geogràfics». Tal com sabeu, els noms d'accidents i llocs geogràfics tenen una part genèrica, que va en caixa baixa, i una de concreta, que va amb majúscula inicial. Fins ara hi havia l'excepció de posar en caixa alta també la part genèrica quan totes les paraules que formaven el nom del lloc geogràfic eren comunes, per exemple: **Depressió Prelitoral Catalana* o **Serralada Litoral Catalana*. Ara, en canvi, es considera que la part genèrica d'aquests casos també ha d'anar en caixa baixa (*serralada*), per tant, se segueix el criteri general i es manté en caixa alta la part pròpia i concreta, és a dir, *Prelitoral* (o *Litoral*) i *Catalana*.

Finalment, un darrer exemple de canvi de criteri té a veure amb els cognoms. En els criteris de majúscules i minúscules anteriors hi havia un epígraf titulat «Cognoms aïllats», que ara s'ha modificat i es diu «Cognoms catalans aïllats», ja que l'Oficina d'Onomàstica considera que en català no hi ha cap motiu lingüístic per a posar en majúscula la inicial de la preposició *de* que precedeix alguns cognoms catalans quan el cognom no va precedit pel nom. És a dir, abans el cognom *d'Ors* (corresponent a *Eugeni d'Ors*, per exemple), quan no anava precedit del nom, s'escrivia en caixa alta: *D'Ors*; ara, aquesta *de*, tot i que no vagi precedida pel nom, ha d'anar en caixa baixa: *d'Ors*. Per a les altres llengües continua vigent el criteri que s'aplicava fins ara.

2.3.3. La simbologia i la formulació en els textos científics

Aquest document de consulta de simbologia i formulació científiques forneix els símbols i els criteris necessaris per a emprar-los correctament. Es tracta d'un resum en català de les normes de la Unió Internacional de Química Pura i Aplicada (IUPAC) relacionades amb la tipografia associada a aquests símbols i fórmules. Aquesta segona edició conté, entre altres informacions, un apartat que resumeix els espais en blanc que cal respectar i els que cal evitar en la composició de les fórmules.

2.3.4. La taula periòdica dels elements químics

Els símbols dels elements químics són fixats internacionalment i se n'ha de conèixer la grafia, però els noms d'aquests elements són adaptats per a cada llengua de cultura. Així, cal recordar que els tres últims noms aprovats per la IUPAC s'anomenen, en català, *copernici* (Cn, nombre atòmic 112), *flerovi* (Fl, nre. at. 114) i *livermori* (Lv, nre. at. 116), i que l'element *lawrenci* ha canviat lleugerament la grafia (abans s'anomenava **laurenci*, per una adaptació excessiva a partir de l'anglès *lawrentium*).

La Societat Catalana de Química ens ha facilitat l'enllaç a la taula periòdica en català, publicada l'any 2012, que ha penjat al seu web, encara que no es pot imprimir. Per la seva banda, la IUPAC va publicar, pel maig del 2013, l'edició oficial de la taula periòdica dels elements químics en anglès, que també es pot consultar en aquesta entrada.

2.3.5. Les sigles i les denominacions d'òrgans, programes i publicacions relacionats amb l'Institut¹¹

La coherència denominativa i tipogràfica dels textos que publica l'Institut d'Estudis Catalans és una aspiració permanent dels serveis de correcció de la institució. Així, aquest document vol facilitar l'assoliment del dit objectiu, per tal com posa a l'abast de tots els redactors i correctors els noms i les sigles d'òrgans, programes i publicacions més habituals amb la forma que s'ha de fer servir.

2.3.6. Les sigles i els noms de les universitats i dels centres de recerca¹²

Les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans inclouen, tot sovint, referències a universitats i a altres centres de recerca. De vegades, per exemple, no sabem si els noms es tradueixen o no, o quina és la sigla que els identifica. Per això, amb l'objectiu de facilitar la comprovació d'aquestes informacions, aquest document s'anirà com-

11. En l'estructura provisional que es va presentar durant el IV Seminari de Correcció de Textos, aquesta entrada figurava dins la subcategoria «Qüestions de lèxic i onomàstica».

12. En l'estructura provisional que es va presentar durant el IV Seminari de Correcció de Textos, aquesta entrada figurava dins la subcategoria «Qüestions de lèxic i onomàstica».

pletant amb les dades corresponents a altres institucions que puguin ser interessants per a la revisió dels textos que publica l'IEC.

2.3.7. Els noms i les abreviacions dels estats dels EUA¹³

En els textos que es corregeixen a l'IEC, de vegades cal precisar a quin estat pertany un topònim determinat, per a evitar ambigüitats geogràfiques. Així, doncs, les indicacions d'aquest document, es poden aplicar no solament a les referències bibliogràfiques (com ara el lloc d'edició o de distribució), sinó també a qualsevol context en què convingui distingir un topònim dels possibles homògrafs toponímics corresponents.

2.4. *Les referències bibliogràfiques*

Els documents referents als criteris de composició de la redacció de referències bibliogràfiques es classifiquen en dos blocs. D'una banda, es tracten les llistes de referències bibliogràfiques al final d'un article, d'un capítol o d'una monografia i, de l'altra, les referències bibliogràfiques incloses a peu de pàgina.

Per tal que les obres de l'Institut segueixin els mateixos paràmetres estructurals en relació amb les llistes de referències bibliogràfiques, es van compondre uns criteris de redacció de la bibliografia que s'apliquen a totes les publicacions de l'IEC, a excepció d'alguna monografia concreta i d'algunes publicacions periòdiques, que tenen els seus propis criteris, lleugerament diferents dels establerts per a tots els textos en general.

Aquestes criteris generals es basen en les *Regles angloamericanes de catalogació: Traducció de: Anglo-American cataloguing rules, second edition, 2002 revision, 2005 update* (2a ed. rev. del 2002 i actual. del 2005, Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 2008).

13. En l'estructura provisional que es va presentar durant el IV Seminari de Correcció de Textos, aquesta entrada figurava dins la subcategoria «Qüestions de lèxic i onomàstica».

2.4.1. Criteris per a la composició de les llistes de referències bibliogràfiques¹⁴.

Aquesta subcategoria inclou tres documents diferents. Els dos primers es refereixen a la composició de les llistes de bibliografia, en què l'any de publicació pot anar al davant o bé al darrere de la referència bibliogràfica segons les preferències dels autors o editors (cal, però, que hi hagi coherència al llarg d'una mateixa publicació). I el tercer, fa una proposta per a la redacció de les referències bibliogràfiques de piulades al Twitter, que és una veritable novetat en aquesta classe de criteris.

Aquests documents també s'han ampliat notablement en relació amb les versions anteriors perquè les noves tecnologies hi han influït. Fins fa uns quants anys, les llistes de bibliografia només referenciaven obres publicades en paper. Per tant, els criteris de composició de la bibliografia només recollien aquesta classe de publicacions. Pel gener del 2001, l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL) ja va haver d'elaborar un document titulat *La composició de les referències bibliogràfiques de recursos electrònics*, per tal de donar uns criteris d'ús mínims als col·laboradors externs sobre com havien de tractar aquesta mena de referències electròniques.

Els documents que ara hi ha penjats a l'espai web Crítèria són una fusió i una actualització d'aquests documents anteriors. Tot i que són molt detallats, en el cas que no es trobi la informació que es busca dins del text, es remet a la quarta edició del *Manual d'estil*.¹⁵

A part del fet que l'any s'indiqui al darrere o al davant, en aquests documents s'introdueixen i s'exemplifiquen tres variables més: que la monografia o la publicació periòdica apareguin només en paper; que la monografia o la publicació periòdica apareguin en paper i en línia (és a dir, en doble suport), i que la monografia o la publicació periòdica tinguin només format digital.

Ultra aquests dos documents per a la composició de referències bibliogràfiques en llistes, però basant-se en aquests, s'ha redactat una proposta de criteris de redacció de les referències bibliogràfiques de les piulades a Twitter. El fet és que, malgrat la brevetat de les piulades que es fan dins la plataforma de microblogs Twitter (cent quaranta caràcters), hi ha autors que consideren que alguns d'aquests textos tan breus poden tenir interès científic o de divulgació científica.

14. En l'estructura provisional que es va presentar durant el IV Seminari de Correcció de Textos, aquesta entrada figurava dins la subcategoria «Qüestions de lèxic i onomàstica».

15. Josep M. MESTRES *et al.*, *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos*, 4a ed. [rev.], Vic i Barcelona, Eumo i altres, 2009.

2.4.2. La composició de les referències bibliogràfiques a peu de pàgina i dins del text principal

A més de disposar-les en forma de llista al final de l'obra, d'un capítol o d'un article, les referències bibliogràfiques poden aparèixer també a peu de pàgina o dins mateix del text, en aquest cas com a remissions. Precisament per la limitació d'espai, l'escriptura d'aquestes referències es regeix per uns altres criteris, que es poden trobar detallats en els dos documents dedicats a aquestes qüestions que conté aquesta subcategoria.

2.5. *Qüestions de lèxic i onomàstica*

En aquesta categoria, hi ha diversos documents relacionats amb els noms propis i amb els noms comuns d'àmbit general o d'especialitat.¹⁶

El primer document que trobem en la subcategoria «Qüestions d'onomàstica» es titula *Membres del Ple de l'Institut d'Estudis Catalans*, creat arran de la necessitat d'unificar els noms dels membres de l'IEC en les publicacions d'aquesta institució, que sovint s'havien de corregir. Així, el Gabinet de la Presidència estableix, en aquesta llista, quina és la forma canònica de cada nom i la manté actualitzada permanentment.

El segon document d'aquesta subcategoria, *La traducció de noms propis a altres llengües en les publicacions de l'IEC*, inclou criteris per a facilitar la traducció a l'anglès i a l'espanyol de noms propis de persones, ens i llocs, entre d'altres. Per bé que els exemples són només en aquestes dues llengües, és possible traslladar aquests criteris de traducció a les altres llengües de cultura. Cal destacar que aquest document també ha rebut el vistiplau de l'Oficina d'Onomàstica.

Finalment, es pot accedir a *La grafia del nom de determinats recursos electrònics d'Internet*, que es va elaborar en consens amb diverses institucions de prestigi. Aquesta entrada recull els criteris ortotipogràfics per a escriure el nom —no la referència bibliogràfica— dels múltiples i variats recursos electrònics que ofereix Internet.

A més d'aquests tres documents que ja estan penjats, n'hi ha cinc més que es troben pendants de rebre el vistiplau de la Secció Filològica. Es tracta d'*Els noms científics dels éssers vius*, *Les notacions horàries en català central*, *Noms àrabs transcrits i transliterats al català*,

16. A 31 de juliol de 2015, les entrades d'aquesta categoria s'agrupen en tres subcategories: «Qüestions de lèxic general i d'especialitat», «Qüestions d'onomàstica» i «Qüestions relacionades amb la transcripció i transliteració d'altres alfabetos».

Noms propis russos i ucraïnesos transcrits i transliterats al català i Noms propis de la regió dels Balcans amb transcripció fonètica. Aquests documents són pures llistes de noms que s'han anat elaborant a mesura que sortien en els textos que corregíem i amb l'assessorament d'especialistes en la matèria.

2.6. *Els criteris generals de les col·leccions de l'IEC:* Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17 × 24 cm de format (quart perllongat)

Aquests criteris s'adrecen a totes les persones implicades en el procés de maquetació i correcció de proves de les publicacions de les col·leccions generals de l'IEC. S'hi especifiquen dades molt concretes, com ara el tipus de paper, la distància de la foliació respecte a la pàgina, la jerarquia tipogràfica dels títols de capítol o dels apartats, el text que ha de dur el colofó, etc. Tota aquesta informació s'ha distribuït en tres documents que recullen els diferents aspectes d'una publicació: elements generals, inicis i finals de l'obra. Aquests tres documents, juntament amb el document *Nou disseny de les cobertes de les col·leccions de monografies de les seccions de l'IEC*, constitueixen els criteris generals de les col·leccions d'aquesta institució.

Amb motiu de la celebració del centenari de l'IEC, l'any 2007, es van començar a publicar les obres de les col·leccions generals de l'IEC, conegudes fins llavors com a «llibres de color crema», amb un nou disseny ortotipogràfic. El Servei de Producció Editorial i l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics van proposar a l'Equip de Govern el setembre del 2005 una renovació i una actualització de la disposició tipogràfica de les obres de les col·leccions generals, que va ser aprovada per la Comissió de Publicacions el desembre del 2005. Per exemple, es va substituir la lletra Garamond per la Minion Pro, així com les majúscules de les cobertes per la caixa alta i baixa en negreta. També es va modificar la tipografia de la jerarquia dels títols i es va prioritzar l'ús de la negreta i la caixa alta i baixa.

Aquests criteris són els que s'han utilitzat fins fa pocs anys, ja que l'abril del 2012 es va aprovar la nova normativa de les cobertes de les publicacions de l'IEC per modernitzar-ne una mica el disseny. Aquest canvi ha implicat refer algunes de les parts d'aquests criteris (com ara la sobrecoberta, el llom, les cobertes anterior i posterior, les guardes, la portadella i la portada). Alguns dels canvis més evidents d'aquesta nova normativa de les cobertes són els següents: el color de la coberta ja no és crema, sinó que és un d'un to grisós; els títols no van centrats, sinó que s'introdueixen uns filets verticals i els títols van alineats a l'esquerra; la informació sobre els editors de la

publicació la trobem a la part inferior de la coberta; les monografies sovint porten un text explicatiu a la contracoberta, entre d'altres.

Finalment, val la pena destacar que aquest conjunt de criteris per als elements generals i per a la part inicial i la part final de l'obra són la llavor que ha crescut fins al que és ara *Critèria*, ja que aquests documents són els primers que va elaborar l'Institut per unificar les seves publicacions, en què col·laboraven diversos correctors i tallers de fotocomposició.

2.7. *Publicacions relacionades amb la correcció i l'edició de textos*

Totes les entrades que hem presentat fins ara formen, d'alguna manera, el corpus doctrinal de caràcter general de *Critèria*. Tanmateix, com que el format electrònic no imposa limitacions d'espai, s'hi han volgut afegir, complets, els llibres d'estil específics per a la redacció, la maquetació i la correcció dels originals de les proves d'accés a la universitat i d'accés als cicles formatius.

A banda d'aquests manuals d'estil, hi ha alguns documents que no es poden considerar reculls de criteris, com fins ara, sinó que són altres publicacions relacionades amb la correcció i l'edició de textos que considerem que poden ser interessants per als correctors. Així, aquesta categoria també conté les actes dels seminaris de correcció de textos, com aquest que celebrem avui, així com les actes d'altres jornades i seminaris relacionats amb la llengua catalana reunides en la col·lecció «*Memòries de la Societat Catalana de Terminologia*» i diversos reculls de treballs de divulgació científica relacionats amb la llengua.

Amb l'objectiu d'obtenir una perspectiva històrica de la correcció a l'Institut, també es pot accedir a un document que comprèn una fitxa de cadascun dels reculls de criteris que els serveis de correcció han elaborat per a l'edició i la correcció de textos que publica, de la major part dels quals s'ha pogut dipositar un exemplar a l'Arxiu de l'IEC. Només comparant el nombre de pàgines de cada recull, es pot veure com han anat creixent i evolucionant aquests criteris.

En aquesta mateixa línia, finalment, es pot consultar el volum *Cent anys de correcció de textos i normalització a l'Institut d'Estudis Catalans (1907-2007)*, que va publicar l'Institut per donar a conèixer la història dels correctors i la tasca de correcció en aquesta casa. Com a dada curiosa, cal fer esment del primer corrector professional de l'IEC, que fou Emili Vallès, el 1913, i de la primera correctora professional, que fou Rosalina Poch, la qual es va incorporar a l'IEC l'any 1932, tots dos procedents de la ciutat d'Igualada.

2.8. *Obres de consulta per a la traducció i la correcció de textos*

Aquesta categoria, que encara és buida, aplegarà diverses llistes amb enllaços a obres de consulta en línia, agrupades en tres categories principals. La primera categoria està dedicada a les obres que formen el corpus normatiu i inclourà una llista de gramàtiques, una altra de diccionaris i una tercera d'altres recursos digitals normatius. En aquest sentit, a partir de l'experiència dels serveis de correcció de l'IEC, considerem normatives les obres i els acords redactats, aprovats i publicats amb aquesta finalitat per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans o pel Ple de l'IEC. Cal tenir en compte que les obres publicades més recentment prevalen sobre les anteriors i que les edicions en línia actualitzades prevalen sobre les edicions en paper corresponents.

La segona categoria conté llistes d'altres obres de consulta per a la traducció i la correcció de textos. Així, està previst que hi hagi llistes de diccionaris, manuals, formularis, bases de dades terminològiques i catàlegs bibliogràfics en línia. Val a dir que aquesta segona categoria no pretén ser exhaustiva, sinó que només reunirà els enllaços d'algunes obres selectes, les que considerem que són de referència.¹⁷

2.9. *Activitats formatives*

Aquesta categoria aplega la documentació informativa de seminaris, jornades i cursos en què ha participat l'Institut amb vista a la formació dels professionals de la correcció i la traducció. No es tracta de les actes que se'n poden fer posteriorment, sinó d'informacions generals que es publiquen prèviament per a convocar els assistents.

Hi ha, per exemple, els programes dels seminaris de correcció de textos que s'han celebrat fins ara i les diapositives que es van mostrar durant la presentació del tipòmetre de l'Institut d'Estudis Catalans. També hi figura el material informatiu que s'ha conservat sobre els diversos cursos que ha organitzat l'Institut per a la formació de redactors, correctors i traductors de textos.

És previst de penjar-hi pròximament els programes dels seminaris sobre coses que cal saber de la llengua catalana que organitza el cap del Servei de Correcció Lin-

17. A 31 de juliol de 2015, l'estructura de la categoria 8 inclou les subcategories següents: «Corpus normatiu», «Obres de consulta en línia» i «Obres de consulta en paper».

güística anualment a Igualada, juntament amb l'Associació Promotora de la Llengua Catalana (APLEC), i de la sessió sobre «Recursos lingüístics de l'Institut d'Estudis Catalans» duta a terme a petició del Consorci per a la Normalització Lingüística per al personal d'aquesta institució, que va tenir lloc a l'IEC el dia 14 de juny de 2004.¹⁸

Finalment, hi ha un apartat dedicat a les estades d'estudiants en pràctiques de traducció, correcció i llengües aplicades en els dos serveis de correcció de l'IEC. Classificades segons els estudis que cursaven els alumnes, hi ha les llistes amb els noms dels estudiants, el servei on van fer les pràctiques i el període en què les van fer. Volem agrair-los la feina feta, ja que sempre ens han ajudat a avançar en projectes importants, com el que us hem presentat aquí.

3. La intranet de Crítèria

Com dèiem a l'inici, l'accés a aquesta part de Crítèria no s'ha restringit per motius de confidencialitat, sinó que senzillament s'ha volgut establir una separació visual entre els criteris generals —que no solament poden ser útils per als col·laboradors de l'Institut, sinó que també ho poden ser per als correctors en general— de la documentació referida específicament i exclusiva a la correcció dels textos que publica aquesta casa.

En la primera categoria de la intranet, «Criteris per a la intervenció dels correctors i traductors», trobem els documents que detallen els processos de correcció i de traducció que se segueixen a l'Institut. També hi ha les mostres dels documents administratius que poden ser útils per als correctors que comencen a treballar amb els serveis de correcció de l'IEC, com ara el formulari d'alta de proveïdors, un model de butlletí de comanda i un model de factura.

D'altra banda, a la categoria «Criteris específics de col·leccions de monografies, d'obres individuals i de publicacions periòdiques» hi ha penjades les normes de correcció i edició que han fixat, per a ús intern, algunes publicacions, normalment, amb la col·laboració del Servei de Correcció Lingüística o de la Unitat de Correcció del

18. A 31 de juliol de 2015, l'estructura de la categoria 9 és la següent: «Seminaris de correcció de textos», «Seminaris sobre coses que cal saber de la llengua catalana», «Altres jornades i seminaris organitzats pels serveis de correcció de l'IEC», «Cursos organitzats pels serveis de correcció de l'IEC» i «Estades d'estudiants en pràctiques de correcció, traducció i llengües aplicades».

Servei Editorial. Aquestes normes estan agrupades inicialment en tres subcategories: «Criteris per a la intervenció dels correctors i traductors», «Criteris específics de col·leccions de monografies, d'obres individuals i de publicacions periòdiques» i «Criteris específics de publicacions periòdiques».¹⁹ Com que no és convenient que aquestes normes es puguin confondre o barrejar amb els criteris de caràcter general, han estat situades a part i s'hi accedeix d'una manera restringida.²⁰

4. Conclusions

Finalment, volem fer participants d'aquest espai web tots els professionals de la correcció i la traducció, especialment els que col·laboren externament amb l'Institut d'Estudis Catalans. Així, perquè Critèria sigui un àmbit d'intercanvi pel que fa a aquests criteris, hem habilitat l'adreça electrònica *criteria@iec.cat* perquè els correctors i traductors es puguin posar en contacte amb els responsables d'aquest espai.

Tots els usuaris són convidats a fer arribar les seves observacions i suggeriments que considerin que són pertinents; des dels dos serveis de correcció de l'IEC es procurarà atendre, tan aviat com sigui possible, les consultes rebudes sobre els criteris publicats.

Annex. Categories i subcategories de l'espai web Critèria

A continuació podem veure les categories i subcategories definitives de l'espai web Critèria a 31 de juliol de 2015. Després del títol de la categoria figura, entre parèntesis, el nombre de subcategories que comprèn, i després del títol de la subcategoria figura el nombre d'entrades que conté (cada entrada consta d'un document, com a mínim, i d'un text de presentació); si la categoria no té cap subcategoria, el nombre que hi ha a continuació es correspon amb el nombre d'entrades que conté.

En el text d'aquest article s'especifiquen en nota a peu de pàgina les diferències d'estructura respecte al moment de celebració del IV Seminari de Correcció de Textos.

19. A 31 de juliol de 2015, les tres subcategories que hi ha són les següents: «Criteris específics de col·leccions de monografies», «Criteris específics d'obres individuals» i «Criteris específics de publicacions periòdiques».

20. Com l'espai obert, la intranet dels col·laboradors també disposa d'un apartat que reuneix, en un arxiu històric, versions anteriors dels documents publicats.

Categories i subcategories

[ESPai OBERT]

- ▼1. La redacció i la disposició general del text (3)
 - ▶1.1. Recomanacions per a la preparació d'originals que s'han de presentar perquè siguin editats (3)
 - ▶1.2. La disposició de parts específiques del text (2)
 - ▶1.3. Altres aspectes de disposició i ordenació del text (1)
- ▶2. Criteris per a la redacció i la correcció de pàgines web (1)
- ▼3. Criteris ortotipogràfics (2)
 - ▶3.1. Eines i criteris ortotipogràfics en general (3)
 - ▶3.2. Abreviacions (5)
- ▼4. Les referències bibliogràfiques (2)
 - ▶4.1. Criteris per a la composició de les llistes de referències bibliogràfiques (3)
 - ▶4.2. La composició de les referències bibliogràfiques a peu de pàgina i dins el text principal (2)
- ▼5. Qüestions de lèxic i onomàstica (3)
 - ▶5.1. Qüestions de lèxic general i d'especialitat (2)
 - ▶5.2. Qüestions d'onomàstica (3)
 - ▶5.3. Qüestions relacionades amb la transcripció i transliteració d'altres alfabets (3)
- ▶6. Criteris generals de les col·leccions de l'IEC: *Criteris de distribució tipogràfica de les parts dels llibres de 17×24 cm de format (quart perllongat)* (4)
- ▼7. Publicacions relacionades amb la correcció i l'edició de textos (6)
 - ▶7.1. Llibres d'estil de les PAU i les PACF (3)
 - ▶7.2. Actes dels seminaris de correcció de textos (4)
 - ▶7.3. Memòries de la Societat Catalana de Terminologia (5)
 - ▶7.4. Actes d'altres jornades i seminaris (4)
 - ▶7.5. Treballs de divulgació lingüística (4)
 - ▶7.6. Altres publicacions relacionades amb la correcció i l'edició de textos (2)
- ▼8. Enllaços a obres de consulta en línia (7)
 - ▶8.1. Corpus normatiu (3)
 - ▶8.2. Obres de consulta en línia (2)
 - ▶8.3. Obres de consulta en paper (2)
- ▼9. Activitats formatives (5)
 - ▶9.1. Seminaris de correcció de textos (4)

- ▶ 9.2. Seminaris sobre coses que cal saber de la llengua catalana (5)
- ▶ 9.3. Altres jornades i seminaris organitzats pels serveis de correcció de l'IEC (2)
- ▶ 9.4. Cursos organitzats pels serveis de correcció de l'IEC (5)
- ▶ 9.5. Estades d'estudiants en pràctiques de correcció, traducció i llengües aplicades (7)
- ▼ Arxiu històric (2)
 - ▶ Antiga 3. Criteris ortotipogràfics (3)
 - ▶ Antiga 7. Publicacions relacionades amb la correcció i l'edició de textos (2)
- ▶ Documents elaborats i aprovats per la Secció Filològica (3)
- ▶ Notícies (24)

INTRANET DELS COL·LABORADORS

- ▼ Arxiu històric de la intranet (2)
 - ▶ Antiga IN-1 (1)
 - ▶ Antiga IN-2 (2)
- ▶ IN-1. Criteris per a la intervenció dels correctors i traductors (7)
- ▼ IN-2. Criteris específics de col·leccions de monografies, d'obres individuals i de publicacions periòdiques (3)
 - ▶ IN-2.1. Criteris específics de col·leccions de monografies (3)
 - ▶ IN-2.2. Criteris específics d'obres individuals (4)
 - ▶ IN-2.3. Criteris específics de publicacions periòdiques (7)